

Полтавський державний медичний університет
Департамент охорони здоров'я Полтавської облдержадміністрації
Кафедра громадського здоров'я, менеджменту та медичної експертизи

МАТЕРІАЛИ

V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Медична реабілітація в Україні: сучасний стан та напрями розвитку,
проблеми та перспективи»

3 жовтня 2025 року

ПОЛТАВА

2025

Таким чином, для педіатра надважливим є вміння чути і розмовляти з дитиною, використовуючи при цьому навіть особливі ігрові методики. Лише позитивний підхід до вирішення різноманітних проблем та вміння адекватно проявляти свої емоції й відчуття, дбайливо відноситися до всіх, хто нас оточує і є тим головним рецептом гарного самопочуття й стійкого емоційного здоров'я особистості під час воєнного стану. На наш погляд, емоційне здоров'я залежить не тільки від подій, що відбуваються в житті пацієнтів, а й від реакції на них.

УДК:616.31:355.7

ВОЄННА СТОМАТОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ, ІННОВАЦІЇ ТА НАДАННЯ ДОПОМОГИ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ

Чернявський В.В.

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

Мета дослідження. У статті розглянуто актуальні проблеми та інноваційні підходи у війсьній стоматології, що виникають в умовах бойових дій. Основна увага приділена організації надання стоматологічної допомоги військовослужбовцям, особливостям лікування бойових травм щелепно-лицевої ділянки та впровадженню сучасних технологій. Визначено ключові виклики, зокрема обмежений доступ до ресурсів, потребу в мобільних стоматологічних комплексах та інтеграції телемедицини. Стаття підкреслює важливість підготовки фахівців у сфері воєнної стоматології для оперативного та ефективного надання допомоги в екстремальних умовах.

Методи дослідження. У роботі використано аналіз наукових джерел, емпіричні дослідження щодо функціонування мобільних стоматологічних комплексів, а також методи порівняльного аналізу моделей медичного забезпечення військових у різних країнах. Проведено опитування експертів у галузі воєнної медицини та стоматології. **Наукова новизна.** Стаття вперше систематизує сучасні підходи до організації воєнної стоматологічної допомоги, акцентуючи увагу на інтеграції телемедицини, розвитку мобільних

стоматологічних комплексів і вдосконаленні підготовки медичних фахівців для роботи в умовах бойових дій. **Висновки.** Інтеграція сучасних технологій, розвиток мобільних стоматологічних комплексів та підготовка кваліфікованих фахівців є ключовими чинниками ефективного надання стоматологічної допомоги в умовах бойових дій.

Ключові слова: Воєнна стоматологія, бойові травми, стоматологічна допомога, мобільні комплекси, телемедицина, інновації, щелепно-лицева хірургія, бойові дії.

MILITARY DENTISTRY: CHALLENGES, INNOVATIONS AND ASSISTANCE IN COMBAT CONDITIONS

Purpose of the study. The article discusses current problems and innovative approaches in military dentistry that arise in the conditions of hostilities. The main attention is paid to the organization of dental care for military personnel, the peculiarities of the treatment of combat injuries of the maxillofacial area and the introduction of modern technologies. Key challenges have been identified, including limited access to resources, the need for mobile dental complexes, and the integration of telemedicine. The article emphasizes the importance of training specialists in the field of military dentistry for the prompt and effective provision of care in extreme conditions. **Research methods.** The paper uses the analysis of scientific sources, empirical studies on the functioning of mobile dental complexes, as well as methods of comparative analysis of models of medical support for the military in different countries. A survey of experts in the field of military medicine and dentistry was conducted. **Scientific novelty.** For the first time, the article systematizes modern approaches to the organization of military dental care, focusing on the integration of telemedicine, the development of mobile dental complexes and the improvement of the training of medical specialists to work in combat conditions. **Conclusions.** The integration of modern technologies, the development of mobile dental complexes and the training of qualified specialists are key factors in the effective provision of dental care in combat conditions.

Key words: Military dentistry, combat injuries, dental care, mobile complexes, telemedicine, innovations, maxillofacial surgery, combat operations.

Постановка проблеми. Воєнна стоматологія є критично важливою складовою медичної допомоги під час бойових дій. Забезпечення стоматологічної допомоги військовослужбовцям залишається складним завданням через складні умови фронтової роботи, обмеженість ресурсів та ризики для медичного персоналу. Актуальність цієї проблеми обумовлена зростанням кількості поранених із травмами щелепно-лицевої ділянки, що потребують негайного втручання. Важливо визначити ефективні підходи до надання стоматологічної допомоги, впровадити інноваційні технології та оптимізувати організаційні аспекти для підвищення якості медичного обслуговування в умовах бойових дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у сфері воєнної стоматології охоплюють різні аспекти: організацію стоматологічної допомоги в бойових умовах, лікування травм щелепно-лицевої зони, використання мобільних стоматологічних комплексів, впровадження телемедичних технологій. Науковці зосереджуються на методах невідкладного лікування, сучасних матеріалах для реконструктивної хірургії та використанні цифрових технологій. Відомі публікації відзначають роль стоматологів у медичних бригадах, але питання системної інтеграції таких служб у структуру військової медицини залишаються недостатньо вивченими.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед недостатньо вивчених аспектів залишається організація ефективної евакуації поранених із травмами щелепно-лицевої ділянки, розвиток мобільних стоматологічних комплексів для надання допомоги на передовій, використання біомедичних технологій для відновлення кісткової та м'якої тканини. Також бракує наукових розробок щодо підготовки фахівців-стоматологів, здатних працювати в умовах бойових дій.

Мета статті: дослідження актуальних проблем воєнної стоматології, зокрема організації надання стоматологічної допомоги в умовах бойових дій. Основна увага приділяється аналізу викликів, пов'язаних із лікуванням бойових травм щелепно-лицевої ділянки, впровадженню інноваційних технологій та удосконаленню підготовки медичних фахівців. Стаття спрямована на виявлення перспективних рішень для підвищення ефективності стоматологічної допомоги в екстремальних умовах.

Методи дослідження

У роботі використано комплексний підхід, що включає:

- Аналіз літературних джерел з воєнної медицини та стоматології;
- Порівняльний аналіз існуючих моделей надання медичної допомоги у різних країнах;
- Емпіричні дослідження щодо функціонування мобільних стоматологічних підрозділів;
- Методи моделювання організаційних структур стоматологічних служб у бойових умовах;
- Інтерв'ю та опитування військових медиків та експертів у галузі стоматології.

Виклад основного матеріалу дослідження

В умовах сучасних збройних конфліктів проблема надання стоматологічної допомоги військовослужбовцям стає надзвичайно актуальною через підвищений ризик отримання важких травм щелепно-лицевої ділянки. Бойові дії часто супроводжуються вогнепальними пораненнями, осколковими ушкодженнями та переломами кісток обличчя, які потребують негайного хірургічного втручання, реконструктивних операцій та тривалого відновлення [2, с. 45].

Крім гострих травм, військовослужбовці також страждають від хронічних стоматологічних захворювань, таких як карієс, пародонтит і стоматити, які можуть погіршувати стан здоров'я, знижувати боєздатність та ускладнювати виконання бойових завдань [3, с.33]. В умовах польових

операцій доступ до кваліфікованої медичної допомоги обмежений, що призводить до ускладнень, включаючи інфекційні процеси та загрозу загального сепсису [4, с. 18; 5, с. 72].

Отже, своєчасне надання стоматологічної допомоги є критично важливим для підтримки здоров'я та боєздатності військових підрозділів. Це вимагає створення ефективної системи медичного забезпечення, включаючи розгортання мобільних стоматологічних комплексів, впровадження телемедичних консультацій та підготовку спеціалізованих фахівців, здатних працювати в умовах бойових дій [6, с. 59].

Воєнна стоматологія стикається з рядом серйозних викликів, які впливають на якість і доступність медичної допомоги для військовослужбовців.

До найважливіших з них належать:

1. Складність доступу до медичної допомоги.

Під час активних бойових дій надання стоматологічної допомоги часто стає обмеженим через відсутність належного обладнання, медичних матеріалів і кваліфікованих фахівців [8, с. 34]. Пересування медичних бригад у зону конфлікту є ризикованим, а можливості створення стаціонарних пунктів медичної допомоги часто відсутні. Це створює критичну потребу в мобільних стоматологічних комплексах, здатних працювати у польових умовах.

2. Специфіка травм.

Бойові травми щелепно-лицевої ділянки вирізняються складністю та важкістю ушкоджень. Серед них — множинні переломи кісток обличчя, великі дефекти м'яких тканин, проникаючі поранення та ураження нервових структур. Лікування таких пацієнтів потребує термінового хірургічного втручання, складних реконструктивних операцій та тривалої реабілітації, що часто ускладнюється відсутністю необхідних ресурсів [2, с. 49].

3. Психологічні аспекти.

Військовослужбовці з важкими травмами обличчя стикаються з важкими психологічними наслідками, зокрема посттравматичним стресовим розладом

(ПТСР), депресією та проблемами соціальної адаптації. Такі пацієнти потребують комплексного підходу, що включає не лише медичну допомогу, а й підтримку психологів і психотерапевтів [8, с. 47]. Ефективне лікування вимагає інтеграції стоматологічних, хірургічних і психологічних послуг.

Подолання зазначених викликів є ключовим завданням сучасної воєнної стоматології, що вимагає впровадження інноваційних технологій, розробки спеціалізованих навчальних програм для медичних працівників та створення інтегрованих систем надання медичної допомоги в умовах бойових дій [6, с. 85; 9, с. 93].

Розвиток сучасної медицини відкриває нові можливості для надання стоматологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій. Серед ключових інновацій, що активно впроваджуються у воєнній стоматології, слід виділити наступні напрямки:

1. Мобільні стоматологічні комплекси.

Створення мобільних стоматологічних кабінетів дозволяє оперативно надавати невідкладну допомогу безпосередньо у зоні бойових дій. Такі комплекси оснащені сучасним обладнанням для діагностики, лікування та навіть проведення хірургічних втручань. Вони забезпечують автономну роботу за рахунок вбудованих систем енергозабезпечення та водопостачання, що є критично важливим у польових умовах [2, с. 48].

2. 3D-технології та цифрові рішення.

Тривимірне моделювання значно спрощує процес виготовлення індивідуальних імплантів, протезів та реконструктивних елементів для відновлення пошкоджених частин обличчя [3, с. 65]. Завдяки 3D-принтерам можливо швидко створювати високоточні хірургічні шаблони та навіть проводити складні реконструктивні операції з мінімальною травматизацією пацієнтів.

3. Телемедицина.

Сучасні телемедичні технології дозволяють проводити дистанційні консультації з профільними фахівцями навіть у найвіддаленіших регіонах. Це

особливо важливо у складних клінічних випадках, коли потрібна експертна оцінка або підтримка під час проведення складних стоматологічних процедур. Телемедицина також сприяє підвищенню рівня медичної підготовки військових стоматологів через доступ до навчальних матеріалів і вебінарів [7, с. 102].

4. Інноваційні матеріали.

Використання біосумісних матеріалів значно підвищує ефективність лікування бойових травм щелепно-лищевої ділянки [8, с. 110]. Сучасні композити, кераміка та біополімери забезпечують високий рівень міцності, естетики та швидке приживлення імплантів. Вони також сприяють зменшенню ризику післяопераційних ускладнень та прискорюють процес відновлення пацієнтів.

Запровадження цих інновацій дозволяє забезпечити високий рівень медичної допомоги навіть у складних умовах війни, що позитивно впливає на виживаність і якість життя постраждалих військовослужбовців.

Надання допомоги в умовах бойових дій

Організація стоматологічної допомоги у воєнний час є складним і відповідальним процесом, що вимагає чіткої координації, ефективної логістики та постійної підготовки медичного персоналу. Умови бойових дій створюють численні виклики, тому важливо забезпечити безперебійне надання якісної стоматологічної допомоги [2, с. 58].

Перш за все, необхідне застосування чітко визначених протоколів невідкладної допомоги. Це дозволяє швидко оцінити стан пацієнта, надати першу медичну допомогу та прийняти рішення щодо подальшого лікування.

Критично важливим є створення польових шпиталів, обладнаних повноцінними стоматологічними відділеннями. Такі мобільні медичні установи повинні мати усе необхідне для діагностики, лікування та проведення хірургічних втручань, навіть у найскладніших умовах.

Крім того, медичні фахівці повинні бути готові працювати у стресових умовах, швидко приймаючи рішення та зберігаючи високу концентрацію

уваги. Постійне навчання, тренування на симуляційних курсах та удосконалення професійних навичок є обов'язковими елементами підготовки медичного персоналу [6, с. 89].

Забезпечення цих умов сприяє підвищенню ефективності стоматологічної допомоги військовослужбовцям та зменшенню ризику ускладнень у процесі лікування бойових трав.

Висновки

Воєнна стоматологія є невід'ємною частиною медичного забезпечення військових під час бойових дій. Виклики, що постають перед фахівцями, потребують інноваційних рішень та сучасного підходу. Завдяки впровадженню мобільних стоматологічних комплексів, 3D-технологій та телемедицини з'являється можливість ефективно надавати допомогу навіть у найскладніших умовах.

Перспективи досліджень

Подальші дослідження мають зосереджуватися на покращенні матеріально-технічного забезпечення, розробці нових методів лікування бойових травм та підготовці кадрів для роботи у воєнний час.

HIGH-INTENSITY GAIT TRAINING (HIT) ПІСЛЯ ІНСУЛЬТУ: ПРОТИПОКАЗАННЯ, БЕЗПЕКА ТА РОЗРАХУНОК ІНТЕНСИВНОСТІ

Яковська А. І.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

High-Intensity Gait Training (HIT) — сучасна реабілітаційна методика, що фокусується на інтенсивній ходьбі або кроковій практиці з підвищеним кардіореспіраторним навантаженням (цільовий пульс ≥ 70 % від HRmax або 60–84 % від резерву ЧСС). На відміну від традиційних підходів, HIT робить акцент на кількості кроків, швидкості та аеробному навантаженні, а не на відпрацюванні окремих рухових компонентів. Метод виник як адаптація принципів високої інтенсивності та інтервальних тренувань зі спортивної та кардіологічної медицини до нейрореабілітації. Дослідження показують, що

фізичної терапії	190
Пастушенко І.П. Сервісний супровід процесу реабілітації військовослужбовців в медичних закладах.....	192
Поліщук С. С., Барило О. С., Фурман Р. Л., Кузько О. В., Свистунов Д. М. Медикаментозна реабілітація після атипового видалення нижнього третього моляру, ускладненого травмою нижньоальвеолярного нерва.....	195
Полтава В. С., Ляхова Н. О., Подвін А. М., Краснова О. І., Хорош М. В. Заходи щодо покращення репродуктивного здоров'я жінок на регіональному рівні.....	197
Поцулко О.А., Барась А.А. Монотипія як арт-терапевтична технологія відновлення психічної рівноваги військовослужбовців – учасників бойових дій	201
В.Ф. Почерняєва. Стратегія енерготропної терапії в програмах фізичної реабілітації пацієнтів усіх категорій.....	204
Рукавіщин Олег. Оптимізація процесу реабілітації пацієнта після пластики передньої хрестоподібної зв'язки за допомогою методу нейро-м'язової активації (neurac).....	206
Саргош О.Д., Матвієнко Т.М., Філатова В.Л., Коршенко В.О., Тиха А.С., Станкевич С.Т. Дослідження емоційного вигорання серед здобувачів вищої медичної освіти з урахуванням психогігієнічних аспектів.....	209
Белікова І.В., Кундій Ж.П., Донченко В.І., Радченко Н.Р. Державна політика в організації реабілітації в Україні: сучасні виклики та стратегічні орієнтири.....	212
Хайлов А. В., Коршенко В. О., Журавльов А. М. Професійне вигорання серед ерготерапевтів та реабілітологів (за матеріалами міжнародних джерел).....	216
Хміль О.В, Хміль Д.О., Карлінська О.Г., Цілуйко О.В. Особливості медичної та психологічної допомоги дітям під час воєнного стану.....	221
Чернявський В.В. Воєнна стоматологія: виклики, інновації та надання допомоги в умовах бойових дій.....	223
Яковська А. І. High-intensity gait training (hit) після інсульту: протипоказання, безпека та розрахунок інтенсивності.....	230
Янішен І.В., Кричка Н.В., Куліш С.А. Позитивні сторони повного знімного протезу: ключ до ефективної реабілітації беззубих пацієнтів.....	234
Лілія Яременко, Алла Жук. Професійне вигорання медичних працівників: етіологія, патогенез, профілактика.....	237
Янішен І.В., Куліш С.А., Кричка Н.В., Погоріла А.В. Зберігаюча методика реабілітації стоматологічних пацієнтів з поодинокими зубами.....	240
Lyubov Vlasyk, Ashish Giri, Kadam Swarup Satish. Anxiety in medical students: prevalence, predictors and prevention strategies.....	243
<i>Історія медицини</i>	
Саргош О.Д., Матвієнко Т.М., Філатова В.Л., Коршенко В.О., Буря Л.В., Комишан І.В., Романюк М.В., Коваленко Т.І., Приліпка К.О., Рак Т.І. Пам'яті вчителя.....	246
Рябоконт Є.М., Рябоконт Р.Є. Є.М. Гофунг як прагматичний консерватор: психологія професійної автономії та відстоювання інститутської моделі в одонтологічній реформі 1917 року.....	248
Рябоконт Є.М., Рябоконт Р.Є. Психологічний профіль професора Р.І.Гельвіга: когнітивний стиль та мотиваційні імперативи академічного реформатора (за матеріалами 5 з'їзду зуболікарського союзу 1917 року).....	250
ЗМІСТ	255